

ВПЛИВ ЗАОХОЧУВАЛЬНИХ НОРМ НА ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ЯК НАПРЯМ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

THE INFLUENCE OF ENCOURAGING NORMS ON THE FORMATION OF LEGAL CULTURE AS A DIRECTION OF STATE LEGAL POLICY

Короєд С.О., д.ю.н., професор,
професор кафедри права та публічного управління
Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила»
ORCID: 0000-0003-4769-2262

Криховецький І.З., д.ю.н., професор,
професор кафедри права та публічного управління
Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила»
ORCID: 0000-0002-2296-2185

У представленій статті здійснений комплексний аналіз впливу заохочувальних норм на формування правової культури, а також як саме дані норми визначають напрямки правової політики держави. Заохочувальні норми розглядаються, як стимул розвитку правової культури. Досліджено, як ефективні заохочувальні механізми можуть сприяти побудові правової держави та забезпечувати розвиток правової свідомості серед населення. У статті проаналізовані обмеження та ризики застосування заохочувальних норм. Дана наукова стаття розглядає важливість заохочувальних норм у формуванні правової культури як ключового аспекту правової політики держави. Автори аналізують роль заохочення і позитивного підходу до правових норм у стимулюванні дотримання законодавства та вихованні громадянського суспільства. Особлива увага приділяється вивченню впливу заохочувальних механізмів на формування поваги до закону, відповідальності та правопорядку. В статті проводиться аналіз різних типів заохочення, включаючи матеріальні та моральні стимули, а також систему підтримки та заохочення дотримання правових норм. Вона розглядає також важливість ефективності та справедливості в застосуванні заохочувальних заходів, а також можливі ризики та недоліки в їхньому використанні. Сформульовано висновок про те, що контроль та регулювання заохочувальних норм є необхідними для забезпечення ефективності та справедливості правової системи, захисту прав та свобод громадян, а також мінімізації негативних наслідків застосування таких норм. Викладено основні положення перспектив подальшого використання заохочення у правовій політиці держави для досягнення соціальних цілей, адже вони мають значний потенціал для покращення ефективності правової системи та підвищення рівня соціального розвитку та правової культури.

Ключові слова: норма права, заохочувальні норми права, правове регулювання, правова культура, формування правової культури, правова політика, правові цінності, свідомість громадян.

The presented article provides a comprehensive analysis of the influence of incentive norms on the formation of legal culture, as well as how exactly these norms determine the direction of the state's legal policy. Encouraging norms are considered as a stimulus for the development of legal culture. It has been studied how effective incentive mechanisms can contribute to the construction of the rule of law and ensure the development of legal awareness among the population. The article analyzes the limitations and risks of applying incentive norms. This scientific article examines the importance of encouraging norms in the formation of legal culture as a key aspect of the state's legal policy. The authors analyze the role of encouragement and a positive approach to legal norms in stimulating compliance with legislation and educating civil society. Special attention is paid to the study of the influence of incentive mechanisms on the formation of respect for the law, responsibility and law and order. The article analyzes various types of incentives, including material and moral incentives, as well as a system of support and encouragement of compliance with legal norms. It also considers the importance of efficiency and fairness in the application of incentives, as well as the possible risks and disadvantages of their use. The conclusion is formulated that the control and regulation of incentive norms are necessary to ensure the efficiency and fairness of the legal system, the protection of the rights and freedoms of citizens, as well as the minimization of the negative consequences of the application of such norms. The main provisions of the prospects for the further use of incentives in the legal policy of the state to achieve social goals are outlined, because they have a significant potential for improving the efficiency of the legal system and raising the level of social development and legal culture.

Key words: rule of law, encouraging norms of law, legal regulation, legal culture, formation of legal culture, legal policy, legal values, citizens' consciousness.

Вступ. Варто почати з того, що заохочувальні норми, котрі стимулюють дотримання законодавства та виконання правових норм, є важливим елементом правової системи кожної держави. Вони впливають на формування правової культури суспільства і визначають напрямки правової політики держави. Розглянемо, як впливають заохочувальні норми на формування правової культури та як вони використовуються у правовій політиці держави.

Аналіз досліджень і публікацій. Деякі питання становлення заохочувальних норм та їх роль у правовій культурі, а також вплив на формування правової політики держави досліджували такі вчені як Безсмертний А. В., Дмитрієнко І.П., Кузьменко В. Р., Михайліна Т. В., Хряпінський П. В., Булгакова В.С. та інші.

Постановка завдання. Метою даної статті є встановлення місця заохочувальних норм у системі правової політики держави, та як заохочувальні норми можуть впливати на стан правової культури населення. Проаналізувати, як конкретні заохочувальні норми можуть впливати на рівень

правової культури. Дати характеристику недолікам, котрі виникають при застосуванні цих норм, і виокремити конкретні кроки та механізми дозованого та контрольованого застосування заохочувальних норм, що в майбутньому позитивно відобразиться на розвитку правової культури населення та ведення правової політики держави загалом.

Результати дослідження. В першу чергу, заохочувальні норми сприяють виробленню у громадян правової свідомості та вихованню додержуватися правил. Наприклад, система штрафів та позитивних заохочень за дотримання правил дорожнього руху може сприяти усвідомленню громадянами важливості правових норм у збереженні безпеки на дорогах. Такі заходи сприяють формуванню культури правопорядку та вихованню громадян відповідально ставитися до власної поведінки та дотримуватися закону.

Звісно, варто звернути увагу на той факт, що заохочення може використовуватися як засіб стимулювання розвитку певних сфер суспільства. Наприклад, податкові

пільги для підприємств, які впроваджують екологічно чисті технології, можуть стимулювати економічний розвиток та збереження навколишнього середовища. Це сприяє формуванню правової культури, що сприяє сталому розвитку та відповідальному ставленню до природних ресурсів [9, с. 26-29].

Заохочення може також бути важливим елементом стратегії боротьби з порушеннями прав людини та корупцією. Наприклад, надання статусу свідка-підприємця, який співпрацює з правоохоронними органами у розслідуванні корупційних справ, може бути заохоченням для інших осіб повідомляти про порушення. Це сприяє утвердженню правової культури, що базується на принципах прозорості та відповідальності.

Вплив заохочувальних норм на поведінку та свідомість громадян є важливим аспектом сучасної правової системи. Ці норми використовуються з метою стимулювання громадян до відповідальної поведінки та дотримання законів. Дієве застосування заохочувальних заходів може мати значний вплив на формування правової культури суспільства та виховання громадянських якостей [8, с. 79-83].

По-перше, заохочувальні норми можуть сприяти усвідомленню громадянами важливості дотримання правил і законів. Наприклад, встановлення премій за добросовісну роботу або за досягнення в галузі соціального захисту може заохочувати людей дотримуватися норм та створювати сприятливе середовище для взаємодії та співпраці.

По-друге, заохочувальні заходи можуть мати вплив на формування певних цінностей та норм поведінки в суспільстві. Наприклад, встановлення податкових пільг для підприємств, які діють в екологічно чистих сферах, може сприяти розвитку екологічно свідомого підприємництва та поширенню уявлень про необхідність збереження довкілля [3, с. 53-61].

По-третє, заохочувальні норми можуть впливати на рівень довіри громадян до владних структур та правоохоронних органів. Якщо заохочення за фактом доброчесної поведінки та відповідності закону буде систематичним та чесним, це може сприяти позитивній реакції громадян на дії влади та збільшити рівень довіри до неї.

Професор Михайліна Т.В. зазначає, що заохочення може відігравати ключову роль у формуванні правової культури, стимулюючи громадян до дотримання законів та виконання встановлених правил. Вона підкреслює, що ефективні заохочувальні механізми можуть сприяти побудові правової держави та забезпеченню розвитку правової свідомості серед населення [6, с. 192-196].

Доктор Журавський В.С. вважає, що заохочення може бути важливим інструментом управління суспільством, оскільки воно стимулює бажану поведінку та формує позитивні цінності. Він наголошує на необхідності розробки комплексних заходів заохочення, спрямованих на підтримку дотримання прав людини, розвитку громадянського суспільства та зміцнення правової культури [8, с. 105-109].

Професор Хряпінський П.В. вважає, що успіх заохочувальних норм залежить від їхньої адекватності та ефективності. Він закликає до уважного аналізу і розробки таких механізмів, які б враховували потреби та інтереси суспільства та сприяли формуванню позитивної правової культури [11, с. 89-91].

Отже, думки науковців свідчать про важливість та потенціал заохочувальних норм у впливі на поведінку та свідомість громадян, проте їхнє успішне використання потребує обережного планування та розробки.

Що ж стосується заохочувальних норм та правової політики, то нам важливо розуміти той факт, що заохочувальні норми в рамках правової політики є особливим механізмом для досягнення певних цілей та сприяння певним цінностям у суспільстві. Аналіз цього інструменту відображає його ефективність, переваги та можливі обмеження.

Так, заохочувальні норми можуть стимулювати громадян до дотримання правил та законів шляхом надання різноманітних переваг або пільг. Наприклад, встановлення фінансових стимулів, податкових пільг чи винагород за певні види діяльності може сприяти підвищенню відповідальності та відповідальності громадян [1, с. 147-153].

Також заохочувальні норми можуть бути використані для зміни поведінки громадян у відповідності з певними цілями правової політики. Наприклад, встановлення штрафів за порушення екологічних стандартів може стимулювати підприємства до впровадження більш екологічно чистих технологій.

Проте варто відмітити, що існують певні обмеження та ризики застосування заохочувальних норм. По-перше, необдумане застосування таких норм може спричинити негативні соціальні наслідки або порушити принципи справедливості. Наприклад, нерівномірне застосування фінансових стимулів може призвести до збільшення соціальних нерівностей [7, с. 24-27].

Також, існує ризик того, що заохочувальні норми можуть бути сприйняті як засіб тиску чи маніпуляції з боку влади. Це може підірвати довіру громадян до владних структур та викликати негативну реакцію громадськості.

Дослідження підтверджують, що заохочувальні механізми можуть бути дієвим інструментом для стимулювання певної поведінки чи досягнення конкретних соціальних цілей. Наприклад, фінансові стимули, податкові пільги, або винагороди можуть мотивувати громадян чи підприємства до виконання певних дій, які сприятимуть екологічній, економічній або соціальній політиці.

Однак дослідження також виявили певні обмеження та недоліки заохочувальних механізмів. Зокрема, вони можуть бути неефективними у вирішенні складних соціальних проблем або в тих випадках, коли громадяни не мають достатнього доступу до інформації чи ресурсів для того, щоб скористатися ними. Крім того, заохочення можуть бути сприйняті як тиск чи маніпуляція, що може викликати негативну реакцію громадськості.

Отже, хоча заохочувальні механізми можуть мати певний вплив на соціальні процеси та результати, їхня ефективність залежить від ретельного аналізу та врахування контексту конкретної ситуації. Для досягнення бажаних соціальних цілей необхідно забезпечити баланс між заохоченням до дії та збереженням принципів справедливості, рівності та свободи [2, с. 105-110].

Необхідність контролю та регулювання заохочувальних норм у правовій системі випливає з декількох ключових причин. Насамперед це забезпечення справедливості та рівності: контроль за заохочувальними нормами дозволяє уникнути виникнення нерівності чи дискримінації у суспільстві. Це важливо, оскільки недостатньо ефективні заохочувальні заходи можуть сприяти виникненню привілеїв та нерівності у доступі до певних переваг.

Контроль за заохочувальними нормами допомагає запобігти порушенню прав та свобод громадян. Наприклад, недбале застосування заохочення може призвести до порушення принципів конфіденційності чи приватності.

Також варто звернути увагу на мінімізацію негативних наслідків, так як, контроль за заохочувальними нормами допомагає уникнути негативних соціальних, економічних та екологічних наслідків. Наприклад, неправильно спрямовані заохочення можуть призвести до спотворення ринкових умов, зниження якості життя громадян чи посилення екологічного тиску [5, с. 71-73].

Контроль за заохочувальними нормами сприяє збереженню довіри громадян до правової системи та державних інституцій. Це важливо для забезпечення стабільності та розвитку суспільства.

Отже, контроль та регулювання заохочувальних норм є необхідними для забезпечення ефективності та справедливості правової системи, захисту прав та свобод

громадян, а також мінімізації негативних наслідків застосування таких норм.

Перспективи подальшого використання заохочення у правовій політиці держави для досягнення соціальних цілей широкі та мають значний потенціал для покращення ефективності правової системи та підвищення рівня соціального розвитку.

Професор Чебикін О.В. підкреслює, що заохочення може стати ключовим інструментом управління суспільством у майбутньому. Вона вважає, що розвиток технологій та новітніх методів аналізу даних дозволить створити більш точні та ефективні заохочувальні механізми, спрямовані на формування правової культури [12, с. 77-81].

Доктор Кузьменко В.В. вбачає в заохоченні потенціал для створення більш гнучких та індивідуалізованих підходів до розв'язання правових проблем. Він висловлює думку, що заохочення може бути використане для стимулювання громадян до активної участі у різних аспектах правової системи [4, с. 49-54].

Професор Булгакова В.С. наголошує на важливості розвитку сучасних методів соціальної психології та педагогіки для ефективного застосування заохочення в правовій політиці. Вона вважає, що наукові дослідження в цих галузях можуть допомогти розробити більш ефективні та прийнятні заходи заохочення [12, с. 77-81].

Тож аналізуючи думки науковців можна ствердно дати відповідь на питання потреби застосування заохочувальних норм і на їх велику перспективу, так, заохочення може бути використане для підтримки дотримання громадянами законів та встановлених норм поведінки. Позитивні заохочення, такі як податкові пільги чи фінансові винагороди за дотримання правил, можуть стимулювати більш відповідальну поведінку та зменшити кількість порушень.

Підтримка соціальних програм також є досить важливим аспектом, адже заохочення може бути використане для підтримки соціальних програм та ініціатив, спрямованих на покращення якості життя громадян. Наприклад, державні стипендії для студентів, що вивчають спеціалізовані напрями, можуть стимулювати розвиток ключових сфер економіки та науки.

Варто також звернути увагу на підвищення ефективності правоохоронних органів, адже заохочення може бути використане для підвищення ефективності правоохоронних органів та забезпечення більш ефективного розслідування злочинів. Наприклад, премії за інформацію, що призвела до розкриття злочину, можуть сприяти більш швидкому виявленню злочинців та зменшенню рівня злочинності [10, с. 378-379].

Заохочення може стимулювати підприємницьку активність та інновації, що сприяє економічному зростанню та розвитку. Податкові пільги для стартапів, гранти для дослідницьких проектів та інші заохочувальні заходи можуть сприяти розвитку нових ідей та технологій.

І, на сам кінець, варто згадати покращення умов праці та соціального захисту у рамках заохочувальних норм, адже заохочення може бути використане для покращення умов праці та соціального захисту населення. Премії за досягнення в роботі, соціальні виплати для малозабезпечених громадян та інші заохочувальні заходи можуть поліпшити якість життя людей.

Заохочувальні норми відіграють важливу роль у формуванні правової культури суспільства та визначають напрямки правової політики держави. Їх вплив сприяє утвердженню правових цінностей [13, с. 103-106].

Заохочувальні норми відіграють надзвичайно важливу роль у формуванні правової культури суспільства та визначенні напрямків правової політики держави. Їх вплив є ключовим у процесі утвердження правових цінностей та стимулювання відповідальної поведінки громадян. Заохочення в різних сферах життя може значно покращити якість правової свідомості та сприяти підвищенню довіри до правової системи в цілому.

Висновки. Використання заохочувальних норм спрямоване на підтримку та посилення дотримання законодавства, а також на стимулювання розвитку суспільства. Позитивне заохочення, таке як фінансові винагороди, податкові пільги, премії та інші стимули, може мотивувати громадян діяти відповідно до закону та активно брати участь у житті суспільства. Такий підхід сприяє формуванню відповідальної громадянської позиції та зміцнює віру в ефективність правової системи.

Крім того, заохочення може бути використане для підтримки соціальних програм, розвитку підприємництва та наукових досліджень, поліпшення умов праці та соціального захисту, а також для зміцнення міжнародних зв'язків та співпраці. Його впровадження в правову політику держави відкриває широкі можливості для досягнення соціальних цілей та підвищення рівня розвитку суспільства.

Отже, заохочувальні норми відіграють важливу роль у формуванні правової культури та розвитку суспільства. Вони є ефективним інструментом правової політики, який сприяє зміцненню правових цінностей, стимулює дотримання закону та сприяє побудові справедливого та розвинутого суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безсмертний А. Взаємозв'язок політичної, світоглядної, моральної та правової культури. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом*. 2010. Вип. 2 (25). С. 147–153.
2. Дмитрієнко І. Українська правова культура як нормативне небіологічне явище. *Держава і право*: збірник наукових праць. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2009. Вип. 44. С. 105–110.
3. Заєць А. П. Законодавча правова політика в Україні: наближення до сутності права та забезпечення його верховенства / А. П. Заєць // *Правова політика України: концептуальні засади та механізми формування*: зб. матеріалів наук.- практ. конф. (м. Київ, 5 груд. 2012 р.) / за ред. О. М. Рудневої. – К.: НІСД, 2013. С. 53–61.
4. Кузьменко В. Трансформація технологій демократичного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. Вип. 3. С. 49–54.
5. Михайліна Т. В. Дефекти законодавства та правосвідомість суб'єктів права: аспекти співвідношення. *Економіко-правова парадигма розвитку сучасного суспільства: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (29 листопада – 1 грудня 2017 року, м. Краків, Польща)*. Вінниця: ЦОП «Документ Принт», 2017. С. 71–73.
6. Михайліна Т. В. Правосвідомість у площині структуралізації системи права. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 10. С. 192–196.
7. Михайліна Т. Різностямованість векторів правосвідомості у юридичній практиці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2017. Вип. 47. Т. 1. С. 24–27.
8. *Правові системи сучасності. Глобалізація. Демократія. Розвиток* / за ред. В. С. Журавського. К.: Юрінком-Інтер, 2013. 297 с.
9. Тихомиров Д. О. Зловживання правом як відхилення від правомірної поведінки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». Вип. 38. Т. 1. С. 26–29.
10. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін* / за ред. В. Ворони, М. Шultzьги. К.: Ін-т соціології НАН України, 2008. 577 с.
11. Хряпінський П. В. Заохочувальні норми у кримінальному законодавстві України: навч. посібник / К.: Центр учбової літератури, 2008. –192 с.
12. Чебикін О., Булгакова В. Психологічні основи правової культури та умови її корегування: монографія. Одеса, 2019. 162 с.
13. Mikhaylina T. Social-legal phenomenon of the informal lawmaking and the reasons of it's appearance / T. Mikhaylina // *Scientific letters of Academic society of Michal Baludansky*. 2015. № 3. P. 103–106.